

Wiad. entomol.	19 (1): 25-27	Poznań 2000
----------------	---------------	-------------

Keroplatus tipuloides BOSC (Diptera: Keroplatidae) w Polsce
i propozycja jego ochrony

Keroplatus tipuloides BOSC (Diptera: Keroplatidae) in Poland,
and a proposal of its protection

WALDEMAR MIKOŁAJCZYK

Muzeum i Instytut Zoologii PAN, ul. Wilcza 64, 00-679 Warszawa

ABSTRACT: A rare species, *Keroplatus tipuloides* BOSC, is presented as a threatened species and proposed as one that should be protected in Poland.

KEY WORDS: *Diptera*, *Keroplatidae*, *Keroplatus tipuloides*, Poland.

Wzmianka o znalezieniu na Śląsku *Keroplatus tipuloides* BOSC, 1792 występuje w sprawozdaniu z działalności śląskich entomologów w roku 1828 (GRAVENHORST 1829). Jednak brak określenia miejscowości nie pozwala na stwierdzenie, czy materiał ten pochodził z terenu znajdującego się obecnie w granicach Polski. Nie wiadomo także na pewno, czy chodziło tu rzeczywiście o *K. tipuloides*, czy o inny gatunek z rodzaju *Keroplatus* BOSC.

Informacja o *K. tipuloides* ze Śląska nie została potwierdzona w późniejszym piśmiennictwie, także w katalogach palearktycznych muchówek (KERTÉSZ 1902, 1903; KRIVOSHEINA, MAMAEV 1988).

W krajowych materiałach bedliszkowatych – *Mycetophilidae* s. l. (skąd *Keroplatidae* zostały wydzielone jako odrębna rodzina) znalazłem dwie samice tego gatunku:

- Góry Świętokrzyskie: Świętokrzyski Park Narodowy, Święta Katarzyna (UTM: DB93), 3 VIII 1982, leg. A. LIANA, droga w lesie bukowym;
- Puszcza Białowieska: St. Białowieża (FD94), 21 VI 1991, leg. M. WANAT.

Keroplatus tipuloides jest bardzo rzadkim, interesującym gatunkiem. Wyczerpujące informacje o nim i całej rodzinie *Keroplattidae* podaje MATILE (1986, 1990). Znany jest przede wszystkim z północnej Europy – Szwecji i Finlandii. Podawany z Rosji (Karelia, obwody: st. petersburski, moskiewski i jarosławski) oraz Łotwy. Omyłkowo wykazany z Estonii (KURINA 1997). Opisywany i znany z Francji, podawany również z Holandii i Włoch. W Iranie (w górach na wysokości 2000 m n.p.m.) znalazł go MATILE (1969).

Jest to duża (12 – 17 mm) muchówka, podobna do osy wielkością, kształtem i ubarwieniem. Jej mające zdolność świecenia larwy żyją na- i w owocnikach hub z rodziny żagwiowatych (*Polyporaceae: Fomes fomentarius* i in.). Larwy z rodzaju *Keroplatus* BOSC są drapieżne a częściowo grzybożerne (KRIVOSHEINA i in. 1986). Występują głównie w lasach mających w miarę naturalny, pierwotny charakter, co potwierdzają również dane dotyczące okazów z Polski.

Rzadkość tego gatunku i ograniczany wciąż zasięg środowiska jego bytowania powodują, że od pewnego czasu rozpatrywana jest konieczność objęcia go jakąkolwiek formą ochrony. VÄISÄNEN (1982) informuje o umieszczeniu *K. tipuloides* na fińskiej liście gatunków zagrożonych, w kategorii „narażone” (vulnerable) – według międzynarodowych kategorii zagrożeń IUCN – i uzasadnia celowość takiego działania. MATILE (1986) popiera tę inicjatywę, uważając że samo wciągnięcie na listę gatunków zagrożonych wywołuje efekt zbliżony do objęcia danego gatunku ochroną ustawową. Również SIITONEN i in. (1996), prowadzący badania w rosyjskiej części Karelii, umieszczają ten gatunek w kategorii „vulnerable”. W przygotowywanej czerwonej liście bezkręgowców krajów nadbałtyckich, *K. tipuloides* w Finlandii i Szwecji odnotowany jest w kategorii „narażony”; w rosyjskiej Karelii i w Polsce w kategorii „wymagający ochrony (uwagi)”.

Inicjatywa Konferencji Naukowej „Ochrona owadów w Polsce u progu integracji z Unią Europejską”, która odbyła się w Krakowie w dniach 23 – 24 września 1999 roku, stanowi doskonałą okazję do zgłoszenia *Keroplatus tipuloides* BOSC jako jednego z gatunków proponowanych do objęcia ochroną.

SUMMARY

Information on *Keroplatus tipuloides* BOSC, 1792 found in Silesia was given by GRAVENHORST (1829). However, it is impossible to state for sure whether the information did apply to this species and whether it referred to the region which is within the present borders of Poland. GRAVENHORST's information has never been confirmed either in the later literature or catalogues (KÉRTESZ 1902, 1903; KRIVOSHEINA, MAMAEV 1988).

In the collection of the Museum and Institute of Zoology PAS in Warsaw, I have found two specimens belonging to this rare species, namely:

- 1 female – Góry Świętokrzyskie (Świętokrzyskie Mts): Świętokrzyski National Park, ad village of Święta Katarzyna (UTM grid code: DB93), road in beech wood;
- 1 female – Puszcza Białowieska (Białowieża Primeval Forest): village of Białowieża (FD94).

K. tipuloides is considered to be a threatened species worthy of protection and falling into the IUCN endangerment categories (VÄISÄNEN 1982; MATILE 1986; SIITONEN et al. 1996). I share the above opinion and suggest that the species should be placed on the list of protected species in Poland.

PIŚMIENNICTWO

- GRAVENHORST J. L. C., 1829: Bericht über die Arbeiten der entomologischen Section im Jahre 1828. Uebers. d. Arb. u. Veränd. schles. Ges. f. Vaterl. Kult. im Jahre 1828, Breslau: 73-78.
- KERTÉSZ C., 1902: Catalogus Dipteriorum hucusque descriptorum. Vol. I. Musei Nationale Hungaricum, Budapestini. 338+1 ss.
- KERTÉSZ K., 1903: *Orthorrhapha Nematocera*. [W:] BECKER Th., BEZZI M., BISCHOF J., KERTÉSZ K., STEIN P.: Katalog der Paläarktischen Dipteren. Budapest, 1: III+382+1 ss.
- KRIVOSHEINA N. P., MAMAEV B. M., 1988: Family *Keroplastidae*. [W:] SOÓS Á., PAPP L. (red.): Catalogue of Palearctic *Diptera*, 3. Akadémiai Kiadó, Budapest: 199-210.
- KRIVOSHEINA N. P., ZAITZEV A. I., JAKOVLEV E. B., 1986: Nasekomye – razrushiteli gribov v lesah evropejskoj thasti SSSR. Izdatelstvo „Nauka”, Moskva. 310 ss.
- KURINA O., 1997: A review of the Estonian *Ditomyiidae*, *Keroplastidae* and *Diadocidiidae* (*Diptera*, *Nematocera*). Proc. Estonian Acad. Sci. Biol. Ecol., 46: 80-87.
- MATILE L., 1969: Contribution à la faune de l’Iran. 14. Diptères *Mycetophilidae* des provinces caspiennes. Ann. Soc. ent. France, Paris, (N. S.), 5: 239-250.
- MATILE L., 1986: L’identité du „Ver de la Tipule de l’Agaric” de Réaumur, et notes taxinomiques sur les *Keroplatus* paléarctiques (*Diptera*, *Mycetophiloidea*, *Keroplastidae*). Ann. Soc. ent. France, (N. S.), 22: 353-367.
- MATILE L., 1990: Recherches sur la systématique et l’évolution des *Keroplastidae* (*Diptera*, *Mycetophiloidea*). Mem. Mus. natl. Hist. nat., Zool., 148: 1-682.
- SIITONEN J., MARTIKAINEN P., KAILA L., MANNERKOSKI J., RASSI P., RUTANEN I., 1996: New faunistic records of threatened saproxylic *Coleoptera*, *Diptera*, *Heteroptera*, *Homoptera* and *Lepidoptera* from the Republic of Karelia, Russia. Ent. Fenn., 7: 69-76.
- VÄISÄNEN R. 1982. Vanishing and vulnerable *Diptera* of Finland. Notul. ent., 62: 111-121.